

GAMLA VÄSTERUDDEN

Utdrag från Sven-Öjvind Swahns
”Pillemasare och patricier”.

Rätt snart visade det sig, att det inte förslog med endast Västerudden för kronans räkning. En ny stadsplan gjordes upp, där även kvarteren Ankarstjärna och Mörner skulle inlemmas i varvssområdet, och snart började man bygga den stora slutningsmuren rakt genom bostadskvarteren utan minsta hänsyn till den privata bebyggelsen. Där nu Sjöofficersmässen ligger, var i gamla dagar en liten gränd, och mitt i denna byggdes muren upp. Den står också ännu kvar här mitt inne i kvarteret. När muren gick över Konstapelsgatan byggdes en genomgång, det så kallade ”Vallshålet”, bekant bland annat därför, att det var här som Gustaf III:s vagn körde fast, då kungen var på resa upp till teaterhuset. Hur man än trängde på med den stora vagnen, kunde man inte få den ur hålet, och där inne satt kungen och kunde inte komma ut, eftersom dörrarna satt fastklämda mot muren. Först sedan man fått bort hästarna och med spakar pressat genom vagnen, kunde den avbrutna resan fortsättas, varvid sjömännen i glädjen spände sig själva för skaklarna och under hurrarop drog kungen uppför backen till teatern. Först omkring sekelskiftet 1900 försvann det gamla Vallshå-

let, men muren kvarstår ännu till en del vid Kronostallet. Här öppnades för övrigt en alldeles ny gata, Alarmgatan, som följde varvsmuren, och vars på norra sidan tills helt nyligen kvarliggande pittoreska småstugor med gavlar-na åt gatan givetvis ditflyttades i sitt läge vid den rasing, som måste ske då muren drogs fram. Alarmgatan har sitt namn därav, att här gick i gamla tider den så kallade ”Varvstrumman”, det vill säga de trumslagare, som hade till uppgift att på morgnarna väcka ”västeruddarna”, så de skulle komma i tid till varvet. Kronan hade visserligen en klockstapel upprest på Amiralitetsgatan, där Konstapelsgatan mynnar ut, men den användes endast för gudstjänstring. I början av 1800-talet flyttades den till Björkholmen, där den kvarstod till år 1909.

Av någon anledning, som nu ej står att finna lämnade kronan kvar den del av kvarteret Mörner, som ligger norr om Varvschefs-boställets trädgård, och den bebyggelsen, som kvarstår här, kan med rätta räknas till den kanske mest intressanta i Karlskrona. Även kvarlämnades delar av bebyggelsen väster om Baggens gata, alltså det område, som

Blekinge musei- och hembygdsförbund för några år sedan försökte få bevarat som bebyggelsereservat, och som onekligen har åtskilligt att berätta för den som är intresserad av den äldsta bebyggelsen i Karlskrona. Och den delen av detta stadsområde är det väl som sagt, vilken i våra dagar närmast menas, när man talar om den gamla Västerudden. Att bebyggelsen här blev så oregelbunden torde bero därpå, att i detta område vid stadens grundläggning utlades några kvarntomter, eftersom läget var högt och de sydvästliga vindarna ohämmade kunde sätta fart på kvarnvingarna. På den tiden utlades alltid kvarn-

tomterna cirkelrunda, för att mjölnaren skulle kunna svänga sitt kvarnhus allt efter som vinden blåste. Utanför den cirkel, som alltså hörde kvarnen till, byggdes sedan dessa småstugor upp utan minsta tillstymmelse till ordnade gatulinjer, och därför ser det också ut som det gör den dag som i dag är.

Namnet Baggens gata är också en sådan där godtycklig benämning. I själva verket heter gatan, som förut påpekats, Styrmansgatan, och har så gjort allt sedan stadsplanen en gång utlades här i slutet av 1600-talet. Men i hörnet av Varvsgatan och Styrmansgatan bodde i slutet av 1700-talet en handlande vid

Del av Gamla Västerudden.

Där dessa stugor låg har Karlskronavarvet svets- och plåthallar.
Några av stugorna har flyttats till Wämö.

namn Bagge, av den berömda värm-
ländska Baggesläkten. Hans hökeriaffär
och brännvinsförsäljning torde ha haft
rätt stor omsättning, och sina fyra söner
kunde han ge en god uppfostran. Tven-
ne av dessa blev med tiden tjänstemän
på varvet, den ene som varvskommissa-
rie, och de andra två ägnade sig åt fa-
derns yrke och blev handelsmän. Den
yngste skötte affären på Västerudden,
men hans broder, den i stadens historia
välkände Frans Bagge, skötte de repre-
sentativa uppgifterna och blev snart en
av handelskårens mest anlitade förtroen-
demän. Även mängder av kommunala
förtroendeuppdrag lades på honom och
allt skötte han utan minsta knot. I all
synnerhet är hans namn förknippat med
koleraepidemien i Karlskrona, då han
tjänstgjorde som sundhetsnämndens kas-
sör och hade att sörja för att de sjuka
människorna och deras familjer ej be-
hövde lida för stor nöd. Detta uppdrag
klarade Bagge på ett utomordentligt
sätt, och hans namn var med tacksam-
het på allas läppar. När han slutligen
skulle redovisa för sitt uppdrags ekono-
miska sida, visade det sig, att han av
sina egna medel utlämnat så mycket att
hela hans fadersarv hade gått sin kos.
Men erbjudandet från staden att ersät-
ta honom ville han ej höra talas om!
Medaljen i guld för medborgerliga för-
tjänster tog han dock emot. Under hela
sitt liv bodde de fyra bröderna Bagge
kvar ogifta i föräldragården på Väster-
udden, där de säkerligen också inte utan
orsak räknades som rätt utpräglade ori-

ginal. Sålunda kunde de knappast vid
något tillfälle efter dagens arbete vara
åtskilda, utan var man såg dem, så var
de alla fyra i sällskap. Sällskap fick de
också i döden, och ännu i dag finner
man deras gemensamma gravkulle på
kyrkogården ute i Nättraby.

Det är Frans Bagge, som givit namn
åt gatan här uppe. På den tiden hade
man ej nummer på Styrmansgatan, utan
då visste alla stadens hjälpsökande, att
man skulle gå till "Baggens". Och folk,
som bodde i närheten, hänvisade aldrig
till något nummer på Styrmansgatan,
utan man "bodde vid Baggens gata", så
och så många hus från Baggagården.
Och när sedan den gamla Baggagården
revs — det var en lång, låg envånings-
byggnad inramad av en stor trädgård, —
och det nya stora skräckhuset uppför-
des, så fick det överta det gamla husets
känningsnamn. Och Baggagården kallas
det ännu i dag. Och när stadsingenjör
Thedenius på 1870-talet ritade stadens
karta och stadens alla gatunamn för
första gången medtogs, satte han på
Styrmansgatans södra del dit namnet
Baggens gata eftersom han aldrig hade
hört något annat. Och så kom det gatu-
namnet till.

Ovanstående utdrag publi-
cerat med tillstånd av do-
cent Jan-Öjvind Swahn.